

## Prediction of Professional Skills of Primary School Teachers Based on Social Responsibility and Creativity

**Elaheh Tayer**

Athar School, Tehran, Iran. elahetayer73527@gmail.com

### Abstract

The purpose of the present study was to predict the professional skills of primary school teachers in Qom based on their social responsibility and creativity. The descriptive research method used in this study is of the correlation type. The statistical population included 746 primary school teachers in Qom province. Based on Cochran's formula and using the stratified random method, a study sample of 254 people was selected. To collect data, three questionnaires were used: the "Professional Skills Questionnaire" by Hajizadeh (2019), the "Social Responsibility" questionnaire by Carroll (1991), and the "Creativity" questionnaire by Abedi (2012). The reliability of these questionnaires, as measured by Cronbach's alpha, was 0.80, 0.84, and 0.90, respectively. Data analysis, conducted using regression analysis and Pearson correlation tests in SPSS software, revealed a significant relationship between social responsibility and creativity with professional skills. Social responsibility (0.29) and creativity (5.4) predict the variance in changes in professional skills among primary school teachers. According to the findings, it can be concluded that in order to enhance the professional skills of primary school teachers, it is necessary to prioritize the promotion of their social responsibility over creativity.

**Keywords:** Professional Skills, Teachers, Social Responsibility, Creativity, Elementary Schools, Education in Qom Province.

---

<sup>1</sup> **Received:** 2023/12/12 ; **Revised:** 2024/02/07 ; **Accepted:** 2024/02/22 ; **Published online:** 2024/03/24

**Article type:** Research Article

**Publisher:** Qom Islamic Azad University

© the authors



## پیش‌بینی مهارت‌های حرفه‌ای معلمان مدارس ابتدایی بر اساس مسئولیت‌پذیری اجتماعی و خلاقیت

الهه طایر

کارشناسی، مدرسه اطهر، تهران، ایران. elahetayer73527@gmail.com

### چکیده

هدف پژوهش حاضر پیش‌بینی مهارت‌های حرفه‌ای معلمان مدارس ابتدایی قم بر اساس مسئولیت‌پذیری اجتماعی و خلاقیت بود. روش تحقیق توصیفی از نوع همبستگی بوده و جامعه آماری شامل ۷۴۶ نفر از معلمان مدارس ابتدایی آموزش و پرورش استان قم بودند. بر اساس فرمول کوکران، و به شیوه تصادفی طبقه‌ای، ۲۵۴ نفر به عنوان نمونه مورد مطالعه، انتخاب شدند. برای گردآوری داده‌ها از سه «پرسشنامه مهارت‌های حرفه‌ای» حاجی‌زاده (۱۳۹۰)، «مسئولیت‌پذیری اجتماعی» کارول (۱۹۹۱) و «خلاقیت» عابدی (۱۳۷۲)، به ترتیب با پایایی ۰.۸۰، ۰.۸۴ و ۰.۹۰ مطابق آلفای کرانباخ استفاده شد. تجزیه و تحلیل داده‌ها بر اساس آزمون‌های تحلیل رگرسیون و همبستگی پیرسون، در قالب نرم‌افزار SPSS نشان داد که بین مسئولیت‌پذیری اجتماعی و خلاقیت با مهارت حرفه‌ای، رابطه معناداری وجود دارد. مسئولیت‌پذیری اجتماعی ۰.۲۹ و خلاقیت ۰.۵۴، واریانس تغییرات مهارت‌های حرفه‌ای معلمان مدارس ابتدایی را پیش‌بینی می‌کند. با توجه به یافته‌ها می‌توان نتیجه‌گیری کرد که برای توسعه مهارت‌های حرفه‌ای معلمان مدارس ابتدایی، باید روی ارتقاء مسئولیت‌پذیری اجتماعی آنان بیشتر از خلاقیت برنامه‌ریزی شود.

**کلیدواژه‌ها:** مهارت‌های حرفه‌ای، معلمان، مسئولیت‌پذیری اجتماعی، خلاقیت، مدارس ابتدایی، آموزش و پرورش استان قم.

نوع مقاله: مقاله پژوهشی      ناشر: دانشگاه آزاد اسلامی واحد قم      © نویسندگان.

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۹/۲۱؛ تاریخ اصلاح: ۱۴۰۲/۱۱/۱۸؛ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۱۲/۰۳؛ تاریخ انتشار آنلاین: ۱۴۰۳/۰۱/۰۵



## مقدمه

معلم عامل اساسی تربیت و نوسازی اجتماعی است. با وجود کاربرد شیوه‌های جدید ارتباطی و استفاده از فناوری مدرن، باز هم نقش اساسی در پیشبرد اهداف آموزشی، بر عهده معلم است. امروزه پیچیده شدن روزافزون سازمان‌ها و افزایش کارهای غیراخلاقی و غیرقانونی در محیط‌های کاری، توجه معلمان به ایجاد و حفظ مهارت‌های حرفه‌ای<sup>۱</sup> و مسئولیت اجتماعی<sup>۲</sup> را در تمامی سازمان‌ها ضروری کرده است (قائم‌آبادی، ۱۴۰۰، ص ۳۴). مهارت‌های حرفه‌ای به مجموعه‌ای از قوانین گفته می‌شود که از ماهیت حرفه و شغل بدست آمده است. از نظر ژاپنی‌ها، شایستگی هر نظام به اندازه شایستگی معلمان آن است، از این رو، می‌توان گفت معلم مهم‌ترین عضو نظام آموزشی در فرآیند یاددهی-یادگیری و معمار اصلی نظام آموزشی است. لذا، جهان به سرعت دگرگون می‌شود و معلمان نیز باید مانند سایر گروه‌های حرفه‌ای با این واقعیت روبه‌رو شوند که آموزش‌های اولیه آنان، در جهان امروز چندان مفید نخواهد بود و آنان باید در سراسر عمرشان دانش خود را روزآمد کنند (نجفی، ۱۳۹۸، ص ۳۶). مهارت‌های حرفه‌ای معلمان شامل پیش‌نیازهای معلم، ویژگی‌های شخصی معلم، برنامه‌ریزی و آمادگی، مدیریت و سازماندهی کلاس درس، آموزش یا تدریس، نظارت بر پیشرفت و توان دانش‌آموزان و مسئولیت‌های حرفه‌ای می‌باشد (عبداللهی، دادجوی توکلی و یوسلیانی، ۱۳۹۸، ص ۲۵).

مارکمن و تتلوک<sup>۳</sup> (۲۰۰۰) بیان کرده‌اند که مسئولیت‌پذیری، فرآیندی اجتماعی است که افراد از طریق آن خود را جزئی از سازمان و شغل خود می‌دانند و گرایش می‌یابند که همواره این سازمان را موفق ببینند. در واقع، مسئولیت‌پذیری اساسی‌ترین شیوه جهت‌دهی به فعالیت افراد در سازندگی است، زیرا از درون فرد سرچشمه می‌گیرد و یک تعهد درونی برای انجام کارها به نحو مطلوب و با حداکثر توانایی است (آمورلی و گارسیا سانچز<sup>۴</sup>، ۲۰۲۱، ص ۵۴۱). از متغیرهای مهم دیگر که می‌تواند بر مهارت‌های حرفه‌ای معلمان تأثیر داشته باشد، خلاقیت<sup>۵</sup> است (ما<sup>۶</sup>، ۲۰۲۲، ص ۲۵۸). نوآوری و خلاقیت از جمله شایستگی‌های بسیار مهم در یک جامعه مبتنی بر دانایی است. با این اوصاف، مسئله اصلی این است که آیا معلمان ما از شجاعت کافی برای نادیده گرفتن سیکل روتین آموزش برخوردارند و آیا می‌توانند دانش‌آموزان را به تأمل و تفکر عمیق‌تر و خلاق نسبت به مسائل جهت دهند یا خیر؟ (نوروزی، ۱۳۹۹، ص ۵). به‌رحال، خلاقیت پدیده‌ای اجتماعی است و عمده‌ترین ایده‌های خلاقه، از طریق حلقه‌های خلاقه و مبتنی بر همکاری پدید می‌آیند (زولبویویچ<sup>۷</sup>، ۲۰۲۲، ص ۵۶).

تدریس به‌عنوان یکی از حرفه‌های اثرگذار، همواره بستر مهمی برای بروز و ظهور خلاقیت حرفه‌ای و فردی معلمان، دبیران و مدرسان علاقه‌مند و بانگیزه بوده و هست. بی‌تردید خلاقیت در تدریس به‌ویژه در شرایط بسیار محدودکننده، می‌تواند به‌منزله یک پیشران بسیار اثرگذار در نیل به اهداف آموزش و یادگیری عمل نماید. از این رو، این قابلیت در کنار سایر صلاحیت‌ها و شایستگی‌های کلیدی، عامل مهمی در موفقیت حرفه‌ای تلقی می‌گردد (عزیزی و همکاران، ۱۳۹۸).

1- Teachers professional skills

2- Social responsibility

3- Markman & Tetlounk

4- Amorelli & García-Sánchez

5- Creativity

6- Ma

7- Xolboboyevich

هوانگ<sup>۱</sup> (۲۰۲۲) در پژوهشی تحت عنوان "ایجاد ارتباط بین هویت نقش خلاق، خودکارآمدی خلاق و تدریس برای خلاقیت معلمان ابتدایی و متوسطه" نشان داد که بین نقش خلاق، خودکارآمدی و خلاقیت معلمان ابتدایی و متوسطه رابطه وجود دارد. تانگ، وانگ، لی و چنگ<sup>۲</sup> (۲۰۲۰) در پژوهشی با عنوان "انگیزه ذاتی معلمان برای انتخاب شغل معلمی، یادگیری حرفه‌ای و مهارت‌های حرفه‌ای" نشان دادند که علاقه به تدریس دروس و خودسازی و سبک زندگی ایده‌آل به‌عنوان دو جنبه انگیزه ذاتی معلمان، تأثیر قابل توجه و مثبت و واسطه‌ای از انگیزه ذاتی معلمان را در صلاحیت حرفه‌ای درک شده آن‌ها تأیید می‌کند. بدون تردید، معلم مهم‌ترین عنصر نظام آموزشی و معمار اصلی نظام تعلیم و تربیت است. با این توصیف، معلمان باید مانند دیگر گروه‌های حرفه‌ای با این واقعیت روبه‌رو شوند که آموزش‌های اولیه آنان در جهان امروز چندان کافی، مفید و مؤثر نیست. لذا معلمان باید در سراسر عمر، دانش خود را به‌روز کنند تا در حرفه معلمی موفق و ماندگار باشند. بنابراین با توجه به آنچه گفته شد، پژوهش حاضر در پی پاسخ به این سؤال می‌باشد که امکان پیش‌بینی مهارت‌های حرفه‌ای معلمان مدارس ابتدایی قم براساس مسئولیت‌پذیری اجتماعی و خلاقیت، چگونه است؟

### روش تحقیق

این تحقیق از نظر هدف، کاربردی و به لحاظ شیوه گردآوری داده‌های توصیفی، از نوع همبستگی است؛ بدین ترتیب که هیچ یک از متغیرهای مورد مطالعه دستکاری نمی‌شوند و فقط به اندازه‌گیری و بررسی آن‌ها پرداخته می‌شود. جامعه آماری پژوهش حاضر شامل کلیه معلمان رسمی مدارس ابتدایی ناحیه ۳ آموزش و پرورش شهر قم در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۰ می‌باشد که با توجه به آمار منتشر شده از سوی سازمان آموزش و پرورش استان قم، در حدود ۷۴۶ نفر برآورد شد که از این تعداد، ۵۱۸ نفر معلم زن و ۲۲۸ نفر معلم مرد بودند. حجم نمونه شامل ۲۵۴ معلم رسمی از اعضای جامعه آماری می‌باشد که براساس فرمول کوکران و به شیوه تصادفی طبقه‌ای انتخاب شدند، اما با توجه به احتمال ریزش نمونه، تعداد نمونه ۲۹۴ نفر در نظر گرفته شد.

برای گردآوری داده‌ها، از سه پرسشنامه زیر استفاده گردید:

۱. برای سنجش مهارت‌های حرفه‌ای معلمان، از پرسشنامه طراحی شده توسط حاجی‌زاده (۱۳۹۰) استفاده شد. این پرسشنامه دارای ۲۵ سؤال شامل طیف لیکرت ۵ گزینه‌ای از خیلی زیاد (۵) تا خیلی کم (۱) است که نمره بیشتر، نشان‌دهنده مهارت‌های حرفه‌ای بالاتر و نمره کمتر، نشان‌دهنده مهارت‌های حرفه‌ای پایین‌تر می‌باشد. همچنین این پرسشنامه دارای ۴ بعد روش تدریس، فناوری آموزشی، طراحی آموزشی و ارزشیابی است. سؤالات ۱ تا ۷ مربوط به روش تدریس، سؤالات ۸ تا ۱۲ مربوط به فناوری آموزشی، سؤالات ۱۳ تا ۱۹ مربوط به طراحی آموزشی و سؤالات ۲۱ تا ۲۵ مربوط به ارزشیابی می‌باشد. پایایی این پرسشنامه براساس یافته‌های تحقیق حاضر، ۰/۸۰ بوده است.

۲. برای سنجش مسئولیت‌پذیری اجتماعی، از پرسشنامه استاندارد مسئولیت‌پذیری اجتماعی سازمان که توسط کارول (۱۹۹۱) طراحی شده است، استفاده گردید که دارای ۲۰ گویه می‌باشد. در این پرسشنامه از مقیاس پنج گزینه‌ای لیکرت استفاده شده است که مسئولیت‌پذیری اجتماعی را می‌سنجد. برای تعیین روایی، از روایی عاملی تأییدی استفاده شد که در پژوهش قاسم‌زاده و همکاران (۱۴۰۰): ۶۰ مورد تأیید قرار گرفته است. پایایی این پرسشنامه براساس یافته‌های تحقیق حاضر، ۰/۸۴ بوده است.

1- Huang

2- Tang, Wong, Li & Cheng

۳. برای سنجش خلاقیت معلمان، از آزمون سنجش خلاقیت عابدی (۱۳۶۳) (CT) که مبتنی بر نظریه تورنس درباره خلاقیت است، استفاده شده است. پایایی این پرسشنامه براساس یافته‌های تحقیق حاضر، ۰/۹۰ بوده است. تجزیه و تحلیل داده‌ها در این مطالعه، در دو سطح آمار توصیفی و آمار استنباطی صورت گرفت. به منظور تجزیه و تحلیل داده‌های حاصل از پژوهش با استفاده از نرم افزار SPSS نسخه ۲۶، از آمار توصیفی شامل فراوانی، میانگین و انحراف معیار و آزمون کولموگروف اسمیرنف برای سنجیدن بهنجار بودن داده‌ها و در آمار استنباطی برای تصمیم‌گیری در مورد فرضیه‌ها، از تحلیل رگرسیون چندگانه و آزمون همبستگی پیرسون و آزمون t استفاده گردید.

### یافته‌ها

در این بخش، یافته‌ها براساس فرضیه‌های تحقیق، در قالب جداگانه ارائه شده است. فرضیه اصلی تحقیق عبارت بود از: بین مسئولیت‌پذیری اجتماعی و خلاقیت با مهارت‌های حرفه‌ای معلمان مدارس ابتدایی شهر قم، رابطه وجود دارد. داده‌های جمع‌آوری شده در مورد این فرضیه، در جدول (۱) ارائه شده است.

برای بررسی فرضیه‌های پژوهش با توجه به نرمال بودن متغیرهای تحقیق، در ابتدا با استفاده از آزمون همبستگی پیرسون، وجود همبستگی بین متغیرها بررسی می‌گردد و در مرحله دوم در صورت وجود رابطه، برای تعیین شدت تأثیرگذاری از آزمون رگرسیون چندگانه استفاده می‌شود.

جدول ۱- آزمون همبستگی رابطه بین مسئولیت‌پذیری اجتماعی و احساس مهارت‌های حرفه‌ای

P-value	تعداد نمونه	احساس مهارت‌های حرفه‌ای	
۰.۰۰۱	۲۹۴	۰.۵۳۸	مسئولیت‌پذیری اجتماعی
۰.۰۰۱	۲۹۴	۰.۲۳۲	خلاقیت

با توجه به میزان P-value که پایین‌تر از ۰/۰۵ است، می‌توان چنین بیان کرد که رابطه بین دو متغیر معنادار می‌باشد. بنابراین بین مسئولیت‌پذیری اجتماعی و خلاقیت با مهارت حرفه‌ای، رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. پس می‌توان چنین نتیجه گرفت که با افزایش میزان مسئولیت‌پذیری اجتماعی و خلاقیت، مقدار مهارت حرفه‌ای نیز افزایش می‌یابد. با توجه به وجود رابطه، در مرحله دوم از آزمون رگرسیون چندگانه استفاده می‌شود. با وارد کردن دو متغیر مؤثر در مهارت حرفه‌ای در مدل رگرسیون چندگانه، به ترتیب متغیرها با درجه اهمیت از کم به زیاد نسبت به مهارت حرفه‌ای به صورت زیر نمایش داده می‌شود.

جدول ۲- مدل رگرسیون برای متغیرها

مدل	ضریب همبستگی	ضریب تعیین شده	ضریب تعیین تصحیح شده	انحراف معیار	دوربین واتسون
۱	۰.۵۵۱	۰.۳۰۴	۰.۲۹۹	۰.۵	۱.۹۲۶

با توجه به جدول (۲)، در ستون اول، مقدار ضریب همبستگی متغیرهای مسئولیت‌پذیری اجتماعی و خلاقیت با احساس مهارت‌های حرفه‌ای مشاهده می‌شود و ستون دوم، ضریب تعیین ( $R^2$ ) مدل رگرسیونی را برای این متغیرها در مدل نشان می‌دهد. ضریب تعیین متغیرهای مستقل مدل رگرسیونی یعنی متغیر مسئولیت‌پذیری اجتماعی و خلاقیت برابر با  $0/304$  است یا به عبارت دیگر،  $30/4$  درصد از تغییرات احساس مهارت‌های حرفه‌ای ناشی از تغییرات متغیرهای مسئولیت‌پذیری اجتماعی و خلاقیت می‌باشد. جدول (۳)، جدول آنالیز واریانس می‌باشد که با توجه به ورود هر متغیر به مدل، یک رگرسیون جدید انجام شده است.

جدول ۳- آنالیز واریانس برای کلیه متغیرها

مدل	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	آماره آزمون (F)	P-value
۱- رگرسیون	۳۱.۹۶۳	۲	۱۵.۹۸۲	۶۳.۵۱۷	۰.۰۰۱
۲- باقیمانده‌ها	۷۳.۲۱۸	۲۹۱	۰.۲۵۲		
۳- مجموع	۱۰۵.۱۸۱	۲۹۳			

با توجه به میزان P-value که پایین‌تر از  $0/05$  است، بنابراین تمامی متغیرهای مذکور تأثیر معناداری بر احساس مهارت‌های حرفه‌ای دارند. پس فرض  $H_0$  که مبتنی بر وجود نداشتن رابطه خطی است، رد می‌شود. جدول (۴) شامل ضرایب رگرسیون با توجه به وارد شدن هریک از متغیرها می‌باشد.

جدول ۴- ضرایب رگرسیون کلیه متغیرها

P-value	آماره آزمون (t)	ضرایب استاندارد	ضرایب غیراستاندارد		متغیرهای مستقل
			ضریب B	انحراف معیار	
۰.۰۰۱	۳.۶۹	۰.۰۶۳	۰.۲۷۳	۱.۰۰۷	مقدار ثابت
۰.۰۰۱	۱۰.۲۲۲	۰.۱۵۱	۰.۰۸۳	۰.۸۴۵	مسئولیت‌پذیری اجتماعی
۰.۰۱۵	۲.۴۵۲		۰.۰۸۹	-۰.۲۱۸	خلاقیت

همان‌طور که در جدول (۴) مشاهده می‌شود، برای متغیر مسئولیت‌پذیری اجتماعی در معادله رگرسیون مقدار B بدست آمده برابر با  $0/63$  است که در سطح  $0/01$  معنی‌دار می‌باشد و این بیانگر این مطلب است که هر واحد افزایش در مسئولیت‌پذیری اجتماعی، به میزان  $63$  درصد مهارت حرفه‌ای را افزایش می‌دهد. به همین صورت متغیر خلاقیت به میزان  $15.1$  درصد از واریانس، احساس مهارت‌های حرفه‌ای را افزایش می‌دهد. در نهایت، با توجه به گام دوم رگرسیون می‌توان معادله رگرسیون را به صورت زیر نوشت:

\*\* مهارت‌های حرفه‌ای =  $1/007 + 0/63$  (مسئولیت‌پذیری اجتماعی) +  $0/151$  (خلاقیات)

نتیجه آزمون دوربین واتسون نشان می‌دهد که ضریب این آزمون بین دامنه استاندارد  $1/5$  تا  $2/5$  قرار داشته و مورد تأیید قرار می‌گیرد. فرضیه فرعی اول عبارت بود از: بین مسئولیت‌پذیری اجتماعی با مهارت‌های حرفه‌ای معلمان مدارس ابتدایی شهر قم، رابطه وجود دارد. داده‌های جمع‌آوری شده در مورد این فرضیه، در جدول (۵) ارائه شده است. برای بررسی فرضیه فرعی اول با توجه به نرمال بودن متغیرهای تحقیق، در ابتدا با استفاده از آزمون همبستگی پیرسون وجود همبستگی بین دو متغیر بررسی می‌گردد و در مرحله دوم در صورت وجود رابطه، برای تعیین شدت تأثیرگذاری از آزمون رگرسیون تک متغیره استفاده می‌شود.

جدول ۵- آزمون همبستگی رابطه بین مسئولیت‌پذیری اجتماعی و احساس مهارت‌های حرفه‌ای

P-value	تعداد نمونه	مهارت‌های حرفه‌ای	مسئولیت‌پذیری اجتماعی
۰.۰۰۱	۲۹۴	۰.۵۳۸	

با توجه به میزان P-value که پایین‌تر از  $0/05$  است، می‌توان چنین بیان کرد که رابطه بین دو متغیر معنادار می‌باشد. بنابراین بین مؤلفه مسئولیت‌پذیری اجتماعی و احساس مهارت‌های حرفه‌ای رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. پس می‌توان چنین نتیجه گرفت که با افزایش میزان مؤلفه مسئولیت‌پذیری اجتماعی، مقدار احساس مهارت‌های حرفه‌ای نیز افزایش می‌یابد. با توجه به وجود رابطه بین دو متغیر، در مرحله دوم از آزمون رگرسیون تک متغیره استفاده می‌شود.

جدول ۶- تحلیل رگرسیون مسئولیت‌پذیری اجتماعی بر مهارت‌های حرفه‌ای

دوربین واتسون	R <sup>2</sup>	Beta	P-value	مقدار F مشاهده شده	رگرسیون مسئولیت‌پذیری اجتماعی بر مهارت‌های حرفه‌ای
۱.۹۲۶	۰.۲۹	۰.۵۳۸	۰.۰۰۱	۱۱۸.۹۸۱	

مقدار F مشاهده شده برابر با  $118/981$  می‌باشد و سؤال تحقیق در سطح معناداری  $0/001$  با احتمال  $95$  درصد تأیید می‌گردد. بنابراین با توجه به اینکه میزان P-value پایین‌تر از  $0/05$  است، رابطه بین دو متغیر مورد تأیید قرار می‌گیرد، یعنی مسئولیت‌پذیری اجتماعی بر مهارت‌های حرفه‌ای مؤثر است. ضریب بتا معادل  $0/538$  نشان می‌دهد که با افزایش مسئولیت‌پذیری اجتماعی، احساس مهارت‌های حرفه‌ای نیز افزایش می‌یابد. یافته‌ها بیانگر آن است که  $29$  درصد از واریانس متغیر وابسته (مهارت حرفه‌ای) توسط متغیر مستقل (مسئولیت‌پذیری اجتماعی) تبیین می‌شود. نتیجه آزمون دوربین واتسون نشان می‌دهد که ضریب این آزمون بین دامنه استاندارد  $1/5$  تا  $2/5$  قرار داشته و مورد تأیید قرار می‌گیرد. فرضیه فرعی دوم تحقیق عبارت بود از: بین خلاقیات با احساس مهارت‌های حرفه‌ای معلمان مدارس ابتدایی شهر قم، رابطه وجود دارد. داده‌های جمع‌آوری شده در مورد این فرضیه، در جدول (۷) ارائه شده است.

برای بررسی فرضیه فرعی دوم با توجه به نرمال بودن متغیرهای تحقیق، در ابتدا با استفاده از آزمون همبستگی پیرسون وجود همبستگی بین دو متغیر بررسی می‌گردد و در مرحله دوم در صورت وجود رابطه، برای تعیین شدت تأثیرگذاری از آزمون رگرسیون تک متغیره استفاده می‌شود.

جدول ۷- آزمون همبستگی رابطه بین خلاقیت و مهارت‌های حرفه‌ای

P-value	تعداد نمونه	احساس مهارت‌های حرفه‌ای	خلاقیت
۰.۰۰۱	۲۹۴	۰.۲۳۲	

با توجه به میزان P-value که پایین‌تر از ۰/۰۵ است، می‌توان چنین بیان کرد که رابطه بین دو متغیر معنادار می‌باشد. بنابراین بین مؤلفه خلاقیت و احساس مهارت‌های حرفه‌ای رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. پس می‌توان چنین نتیجه گرفت که با افزایش میزان مؤلفه خلاقیت، مقدار احساس مهارت‌های حرفه‌ای نیز افزایش می‌یابد. با توجه به وجود رابطه بین دو متغیر، در مرحله دوم از آزمون رگرسیون تک متغیره استفاده می‌شود.

جدول ۸- تحلیل رگرسیون خلاقیت بر احساس مهارت‌های حرفه‌ای

دوربین واتسون	R <sup>2</sup>	Beta	P-value	مقدار F مشاهده شده	رگرسیون خلاقیت بر احساس مهارت‌های حرفه‌ای
۲.۰۱۲	۰.۰۵۴	۰.۲۳۲	۰.۰۰۱	۱۶.۶۵۲	

مقدار F مشاهده شده برابر با ۱۶/۶۵۲ می‌باشد و سؤال تحقیق در سطح معناداری ۰/۰۰۱ با احتمال ۹۵ درصد تأیید می‌گردد. بنابراین با توجه به اینکه میزان P-value پایین‌تر از ۰/۰۵ است، رابطه بین دو متغیر مورد تأیید قرار می‌گیرد، یعنی خلاقیت بر احساس مهارت‌های حرفه‌ای مؤثر است. ضریب بتا معادل ۰/۲۳۲ نشان می‌دهد که با افزایش خلاقیت، احساس مهارت‌های حرفه‌ای نیز افزایش می‌یابد. یافته‌ها بیانگر آن است که ۵/۴ درصد از واریانس متغیر وابسته (مهارت حرفه‌ای) توسط متغیر مستقل (خلاقیت) تبیین می‌شود. نتیجه آزمون دوربین واتسون نشان می‌دهد که ضریب این آزمون بین دامنه استاندارد ۱/۵ تا ۲/۵ قرار داشته و مورد تأیید قرار می‌گیرد. فرضیه فرعی سوم تحقیق عبارت بود از: رابطه بین مسئولیت‌پذیری اجتماعی و مهارت‌های حرفه‌ای معلمان زن و مرد مدارس ابتدایی قم، متفاوت است. داده‌های مربوط به این فرضیه، در جدول (۹) ارائه شده است. برای بررسی این فرضیه، در ابتدا به مقایسه میزان همبستگی بین دو متغیر در دو گروه مردان و زنان پرداخته می‌شود و در مرحله دوم، با استفاده از آزمون تی مستقل به مقایسه دو گروه مردان و زنان در متغیرهای تحقیق مبادرت می‌گردد.



جدول ۹- آزمون همبستگی رابطه بین مسئولیت‌پذیری اجتماعی و احساس مهارت‌های حرفه‌ای

P-value	تعداد نمونه	احساس مهارت‌های حرفه‌ای	جنسیت	مسئولیت‌پذیری اجتماعی
۰.۰۲۱	۲۹۴	۰.۵۰۵	مردان	
۰.۰۰۱	۲۹۴	۰.۶	زنان	

در هر دو گروه مردان و زنان، با توجه به میزان P-value که پایین‌تر از ۰/۰۵ است، می‌توان چنین بیان کرد که رابطه بین دو متغیر معنادار می‌باشد. بنابراین بین مسئولیت‌پذیری اجتماعی با احساس مهارت‌های حرفه‌ای رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. در ادامه، با استفاده از آزمون تی مستقل به مقایسه میزان مسئولیت‌پذیری اجتماعی و مهارت‌های حرفه‌ای در بین مردان و زنان پرداخته می‌شود.

جدول ۱۰- آزمون تی مستقل جنسیت در مسئولیت‌پذیری اجتماعی و احساس مهارت‌های حرفه‌ای

P-value	درجه آزادی	آماره t	انحراف معیار	میانگین	متغیر	مسئولیت‌پذیری اجتماعی
۰.۲۸۵	۲۹۲	۱.۰۷۲ -	۰.۴۴	۳.۴۶	مردان	
			۰.۴۵	۳.۵۲	زنان	
۰.۲۸۵	۲۹۲	۰.۰۹۳ -	۰.۵۷	۳.۱۵	مردان	احساس مهارت‌های حرفه‌ای
			۰.۶۵	۳.۱۶	زنان	

برای هر دو متغیر مسئولیت‌پذیری اجتماعی و مهارت‌های حرفه‌ای با توجه به میزان p-value که بالاتر از ۰/۰۵ است، فرض صفر رد نمی‌شود، یعنی میانگین نمرات مردان و زنان نسبت به مسئولیت‌پذیری اجتماعی و مهارت‌های حرفه‌ای در یک سطح است. بنابراین بین مردان و زنان و مسئولیت‌پذیری اجتماعی و مهارت‌های حرفه‌ای، تفاوت معناداری وجود ندارد. با توجه به یافته‌های این دو آزمون، عملاً فرضیه تحقیق تأیید نمی‌شود. فرضیه فرعی چهارم تحقیق عبارت بود از: رابطه بین خلاقیت و مهارت‌های حرفه‌ای معلمان زن و مرد مدارس ابتدایی قم، متفاوت است. داده‌های مربوط به این فرضیه، در جدول (۱۱) ارائه شده است. برای بررسی این فرضیه، در ابتدا به مقایسه میزان همبستگی بین دو متغیر در دو گروه مردان و زنان پرداخته می‌شود و در مرحله دوم، با استفاده از آزمون تی مستقل به مقایسه دو گروه مردان و زنان در متغیرهای تحقیق مبادرت می‌گردد.

جدول ۱۱- آزمون همبستگی رابطه بین خلاقیت و احساس مهارت‌های حرفه‌ای

P-value	تعداد نمونه	احساس مهارت‌های حرفه‌ای	جنسیت	خلاقیت
۰.۰۲۱	۲۹۴	۰.۱۶۳	مردان	
۰.۰۰۱	۲۹۴	۰.۳۵۳	زنان	

در هر دو گروه مردان و زنان، با توجه به میزان P-value که پایین‌تر از ۰/۰۵ است، می‌توان چنین بیان کرد که رابطه بین دو متغیر معنادار می‌باشد. بنابراین بین خلاقیت با احساس مهارت‌های حرفه‌ای رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. در ادامه، با استفاده از آزمون تی مستقل به مقایسه میزان خلاقیت و احساس مهارت‌های حرفه‌ای در بین مردان و زنان پرداخته می‌شود.

جدول ۱۲- آزمون تی مستقل جنسیت در خلاقیت و احساس مهارت‌های حرفه‌ای

P-value	درجه آزادی	آماره t	انحراف معیار	میانگین	متغیر	
۰.۲۴۵	۲۹۲	۱.۱۶۵-	۰.۴۱	۳.۵۹	مردان	خلاقیت
			۰.۴۲	۳.۶۵	زنان	
۰.۲۸۵	۲۹۲	۰.۰۹۳-	۰.۵	۳.۱۵	مردان	احساس مهارت‌های حرفه‌ای
			۰.۶۵	۳.۱۶	زنان	

برای هر دو متغیر خلاقیت و مهارت‌های حرفه‌ای با توجه به میزان p-value که بالاتر از ۰/۰۵ است، فرض صفر رد نمی‌شود، یعنی میانگین نمرات مردان و زنان نسبت به خلاقیت و مهارت‌های حرفه‌ای در یک سطح است. بنابراین بین مردان و زنان و خلاقیت و مهارت‌های حرفه‌ای، تفاوت معناداری وجود ندارد. با توجه به یافته‌های این دو آزمون، عملاً فرضیه تحقیق تأیید نمی‌شود.

### نتیجه‌گیری

با توجه به اهمیت شغل معلمی و تأثیراتی که این حرفه می‌تواند در مخاطبان خود داشته باشد، لازم و ضروری است که همه متغیرهایی که به هر نحوی می‌توانند در کم‌وکیف این حرفه نقش داشته باشند را به‌طور دقیق مورد بررسی قرار داد. بنابراین در این پژوهش درصدد آن هستیم تا به بررسی مهارت‌های حرفه‌ای معلمان مدارس ابتدایی براساس مسئولیت‌پذیری اجتماعی و خلاقیت آنان بپردازیم. تحقیق حاضر با هدف پیش‌بینی مهارت‌های حرفه‌ای معلمان مدارس ابتدایی براساس مسئولیت‌پذیری اجتماعی و خلاقیت آنان نشان داد که:

### ۱. بین مسئولیت‌پذیری اجتماعی و خلاقیت با مهارت‌های حرفه‌ای معلمان مدارس ابتدایی شهر قم، رابطه وجود دارد.

بنابراین می‌توان چنین نتیجه گرفت که با افزایش میزان مسئولیت‌پذیری اجتماعی و خلاقیت، مقدار مهارت‌های حرفه‌ای نیز افزایش می‌یابد. نتیجه حاضر با نتایج پژوهشگرانی چون نوروزی (۱۳۹۹)، و تانگ، وانگ، لی و چنگ (۲۰۲۰) همسو است. در تبیین ارتباط خلاقیت با مهارت‌های حرفه‌ای در معلمان می‌توان گفت معلم به‌عنوان ایجادکننده شرایط و تسهیل‌کننده یادگیری دانش‌آموزان می‌تواند از طریق نوگرایی، انعطاف‌پذیری، عدم تحمیل دانش‌آموزان به حفظ و انباشت ذهنی، شوخ‌طبعی، پرهیز از راهبردها و روش‌های قالبی آموزش، زمینه‌سازی برای ابراز وجود شاگردان و افزایش اعتمادبه‌نفس در آنان، تحریک حس کنجکاوی فراگیران و بالاخره توأم ساختن آموزش با پژوهش، به آموزش خلاق و پرورش خلاقیت در کودکان و نوجوانان بپردازد. بنابراین با ترتیب و تدارک مناسبی از ساختارهای کلاس مجازی، آموزش و یادگیری و ساختار شناختی، فکری، عاطفی و اجتماعی دانش‌آموزان، می‌توان موجبات رشد و پرورش خلاقیت و آفرینندگی شاگردان را فراهم ساخت. برای دستیابی به چنین هدفی باید به آزاداندیشی، سعه صدر، تفکر انتقادی و تشویق پرسش‌ها و ارائه راه‌حل‌های غیرمعمول، یادگیری اکتشافی، تحرک و پویایی، حساسیت به محرک‌های محیطی و... ارزش داده شود که اینها می‌تواند از عهده یک معلم خلاق برآید.

### ۲. بین مسئولیت‌پذیری اجتماعی با مهارت‌های حرفه‌ای معلمان مدارس ابتدایی شهر قم، رابطه وجود دارد.

بنابراین می‌توان چنین نتیجه گرفت که با افزایش میزان مؤلفه مسئولیت‌پذیری اجتماعی، مقدار مهارت‌های حرفه‌ای نیز افزایش می‌یابد. نتیجه حاصل از پژوهش حاضر با نتایج تحقیقات تانگ و همکاران (۲۰۲۰) همسو است. مهارت‌های حرفه‌ای می‌تواند آموخته و تدریس شود. مهارت‌های حرفه‌ای شامل دارا بودن دانش حرفه‌ای و همچنین جنبه‌های انگیزشی و عاطفی، پیش‌نیازهای معلم، ویژگی‌های شخصی معلم، برنامه‌ریزی و آمادگی، مدیریت و سازماندهی کلاس درس، آموزش یا تدریس، نظارت بر پیشرفت و توان دانش‌آموزان و مسئولیت‌های حرفه‌ای، آماده‌سازی تدریس، مهارت‌های مدیریت تدریس و مهارت‌های ارتباط بین فردی، می‌باشد. ویژگی‌های روان‌شناختی معلم، باور معلمان و ویژگی‌های انگیزشی و عاطفی، پیش‌نیازهای مهمی برای آموزش و انگیزه دادن به دانش‌آموزان می‌باشند. توسعه مهارت اجتماعی از جمله مسئولیت‌پذیری اجتماعی است. مسئولیت اجتماعی و پاسخگویی که می‌توان آن‌ها را باید و نبایدهای ارزشی - فلسفی و ملاک و معیار سنجش درستی و نادرستی رفتار نسبت به خود و دیگران و جامعه تعریف کرد، از مباحثی هستند که در یکی دو دهه اخیر مورد توجه دانشمندان و صاحب‌نظران علم مدیریت قرار گرفته‌اند (لی، ۲۰۲۱، ص ۱۰۷). از طرفی می‌توان گفت مسئولیت‌پذیری، فرآیندی اجتماعی است که معلم از طریق آن خود را جزئی از سازمان و شغل خود می‌داند و گرایش می‌یابد که همواره این سازمان را موفق ببیند. در واقع، مسئولیت‌پذیری اساسی‌ترین شیوه جهت‌دهی به فعالیت افراد است، چراکه از درون فرد سرچشمه می‌گیرد و یک تعهد درونی برای انجام کارها به نحو مطلوب و با حداکثر توانایی است (آمورلی و همکاران، ۲۰۲۱، ص ۵۴۱).

### ۳. بین خلاقیت با مهارت‌های حرفه‌ای معلمان مدارس ابتدایی شهر قم، رابطه وجود دارد.

نتیجه حاصل از آزمون فرضیه فرعی دوم نشان داد با توجه به میزان P-value که پایین‌تر از ۰/۰۵ است، می‌توان چنین بیان کرد که رابطه بین دو متغیر معنادار می‌باشد. بنابراین بین مؤلفه خلاقیت و مهارت‌های حرفه‌ای رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. پس می‌توان چنین نتیجه گرفت که با افزایش میزان مؤلفه خلاقیت، مقدار مهارت‌های حرفه‌ای نیز افزایش می‌یابد. نتیجه حاصل با نتایج پژوهشگرانی چون نوروزی (۱۳۹۹)، و تانگ و همکاران (۲۰۲۰) همسو می‌باشد. در تبیین یافته حاضر می‌توان گفت خلاقیت برآیند نوعی تفکر بدیع و

بی‌بدیل است که به تولید محصول عینی نیز منجر می‌گردد. خصوصیات معلم و شیوه‌های آموزش وی می‌تواند به افزایش تفکر خلاق بیانجامد. مربیانی که از شیوه کودک‌محور آموزش خود استفاده می‌کنند نسبت به محرک‌های محیطی پیرامون حساس هستند، از تأکید بر الگوهای قالبی اجتناب می‌ورزند و کلاس را چنان سازماندهی می‌نمایند که محیطی متنوع و خلاق ایجاد شود و این روش موجب افزایش و رشد خلاقیت می‌گردد.

#### ۴. رابطه بین مسئولیت‌پذیری اجتماعی و مهارت‌های حرفه‌ای معلمان زن و مرد مدارس ابتدایی شهر قم، متفاوت است.

در تبیین یافته حاضر می‌توان گفت به نظر می‌رسد یکی از علل این امر آن است که در شهر قم افراد هم از لحاظ قومیت و هم از لحاظ مذهب، یکنواخت‌تر هستند. بنابراین در چنین شرایطی، افراد خود را نسبت به یکدیگر و اجتماعی که در آن زندگی می‌کنند، بیشتر مسئول می‌دانند و به همین علت مسئولیت‌پذیری اخلاقی در میان هر دو گروه، قوی‌تر گزارش شده است و بین دو گروه معلمان زن و مرد تفاوت معنادار مشاهده نشد. در مورد تفاوت مهارت‌های حرفه‌ای در معلمان زن و مرد نیز می‌توان گفت به نظر می‌رسد با توجه به حجم کاری آنان در کلاس‌های ضمن خدمت و شیوع کرونا و عدم برگزاری جلسات آموزش ضمن خدمت، عملکرد حرفه‌ای معلمان تحت تأثیر قرار گرفته است.

#### ۵. رابطه بین خلاقیت و مهارت‌های حرفه‌ای معلمان زن و مرد مدارس ابتدایی شهر قم، متفاوت است.

نتیجه حاصل با نتیجه پژوهشگرانی چون تانگ و همکاران (۲۰۲۰) ناهمسو است. خلاقیت یکی از عالی‌ترین و پیچیده‌ترین فعالیت‌های ذهن آدمی است که تعلیم و تربیت باید بدان توجه کند. خلاقیت نه فقط به هوش و تفکر، بلکه به سازمان شخصیت فرد نیز مربوط می‌شود. پاپالیا خلاقیت را در دیدن چیزها با یک نظر نو و غیر معمولی و دیدن مشکلاتی می‌داند که هیچ‌کس دیگری وجود آن‌ها را تشخیص نمی‌دهد و سپس ارائه رهیافت‌های جدید، غیر معمولی و اثربخش را ذکر می‌کند. موريس دبس معتقد است خلاقیت، فرآیندی فکری است که مربوط به تفکر واگراست که تحلیل را به کار می‌برد و نوآوری را در سطوح مختلف افزایش می‌دهد. از دیدگاه ارلیچ، خلاقیت عبارت است از تجدیدسازمان تجاری که منحصر به فرد بوده و متفاوت از دانسته‌های قبلی هستند. اندرسن خلاقیت را عمیق‌تر کردن، دوباره نگاه کردن و خط زدن اشتباهات معنی می‌کند. مکنیون معتقد است خلاقیت متضمن پاسخ یا مفهومی نو است که باید مشکل‌گشا باشد و مبتکرانه صورت گیرد. اخلاق حرفه‌ای به‌طور مستقیم و غیرمستقیم بر تدریس مؤثر معلمان تأثیرگذار است و میزان این تأثیر قابل ملاحظه می‌باشد، به‌طوری که بعد از خلاقیت، اخلاق حرفه‌ای بیشترین سهم را در اثرگذاری بر تدریس مؤثر معلمان داراست. استانداردهای اخلاقی می‌توانند با ایجاد انتظارات و جهت‌دهی به فعالیت‌های آموزشی، بر عملکرد معلمان تأثیر مستقیم داشته باشند.

### پیشنهادها

۱. از آنجا که نتایج پژوهش نشان داد مسئولیت‌پذیری اجتماعی و خلاقیت می‌توانند مهارت‌های حرفه‌ای معلمان مدارس ابتدایی ناحیه ۳ آموزش و پرورش شهر قم را پیش‌بینی نمایند، بنابراین پیشنهاد می‌شود با توجه به رابطه و نقش مسئولیت‌پذیری اجتماعی و خلاقیت در پیش‌بینی مهارت‌های حرفه‌ای معلمان، برنامه‌ریزی مناسب توسط مسئولان و برنامه‌ریزان آموزش و پرورش جهت ارتقای مسئولیت‌پذیری اجتماعی و خلاقیت در معلمان صورت پذیرد. در نتیجه، برای افزایش مهارت‌های حرفه‌ای معلمان می‌توان میزان مسئولیت‌پذیری اجتماعی و خلاقیت را در آنان بهبود بخشید.

۲. از آنجا که نتایج پژوهش نشان داد رابطه بین مسئولیت‌پذیری اجتماعی و مهارت‌های حرفه‌ای معلمان زن و مرد مدارس ابتدایی استان قم متفاوت نیست، بنابراین پیشنهاد می‌گردد که در سازمان‌ها برای بهبود کیفیت کار، قبل از استخدام افراد و فارغ از جنسیت، از مسئولیت‌پذیری اجتماعی آن‌ها نیز آزمون به‌عمل آید تا بتوان معلمانی با مهارت حرفه‌ای بالا داشت.
۳. از آنجا که نتایج تحقیق نشان داد رابطه بین خلاقیت و مهارت‌های حرفه‌ای معلمان زن و مرد مدارس ابتدایی شهر قم متفاوت نیست، بنابراین پیشنهاد می‌شود که بدون تفکیک جنسیت معلمان، خلاقیت آنان از طریق برگزاری دوره‌های ضمن خدمت و ارائه جزوات آموزشی به دبیران این منطقه، پرورش داده شود تا بتوان بیشتر به ارتقای مهارت‌های حرفه‌ای معلمان کمک نمود.

## منابع

- عبداللهی، بیژن؛ دادجوی توکلی، عطیه؛ یوسلیانی، غلامعلی (۱۳۹۸). شناسایی و اعتبارسنجی شایستگی‌های حرفه‌ای معلمان اثربخش. نوآوری آموزشی، ۱۳(۴۹)، ص ۲۵-۴۸.
- عزیزی، نعمت‌اله؛ بلندهمتان، کیوان؛ ساعدی، پیمان (۱۳۹۸). زمینه‌ها و عوامل خلاقیت در تدریس معلمان خلاق در مدارس ابتدایی و متوسطه مناطق روستایی. تدریس پژوهی، ۷(۲)، ص ۸۸-۱۱۴.
- قائم‌آبادی، احمد (۱۴۰۰). بررسی رابطه مهارت‌های حرفه‌ای مدیران مدارس با موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان با نقش واسطه‌ای سبک مدیریت کلاس درس (بوروکراتیک) توسط معلمان در سطح شهرستان ریگان. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه شهید باهنر کرمان.
- نجفی، زینب (۱۳۹۸). رابطه بین نظام جبران خدمات و ارتقای مهارت حرفه‌ای معلمان با نقش واسطه‌ای کمال‌گرایی معلمان مقطع ابتدایی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه آزاد اسلامی واحد نورآباد ممسنی.
- نوروزی. زهرا (۱۳۹۹). بررسی رابطه انگیزش شغلی و خلاقیت با عملکرد حرفه‌ای معلمان شهرستان جهرم. تحقیقات مدیریت آموزشی، ۷(۱۴)، ص ۵۰-۳۱.

- Amorelli, M.F. & García-Sánchez, I.M. (2021). Trends in the dynamic evolution of board gender diversity and corporate social responsibility. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 28(2), p. 537-554.
- Huang, X. (2022). Constructing the associations between creative role identity, creative self-efficacy, and teaching for creativity for primary and secondary teachers. *Psychology of Aesthetics, Creativity, and the Arts*, 17(5), p. 1-19.
- Lee, J.Y. (2021). Corporate Social Responsibility. In *Encyclopedia of Sport Management* Edward. *Elgar Publishing*, 21(4), p.106-109.
- Ma, Y. (2022). The effect of teachers' self-efficacy and creativity on English as a foreign Language learners' academic achievement. *Frontiers in Psychology*, 13(1), p. 23-39.
- Markman, K.D. & Tetlock, P.E. (2000). I couldn't have known: Accountability, foreseeability and counterfactual denials of responsibility. *British Journal of Social Psychology*, 39(3), p. 313-325.
- Tang, S.Y.F., Wong, A.K.Y., Li, D.D.Y. & Cheng, M.M.H. (2020). Millennial generation preservice teachers' intrinsic motivation to become a teacher, professional learning and professional competence. *Teaching and Teacher Education*, 53(1), p. 54-67.
- Xolboboyevich, H.J. (2022). Future Technology Creativity of Teachers Some Aspects of Development. *Eurasian Journal of Engineering and Technology*, No. 4, p. 55-58.